

УДК 81'255.2

DOI 10.31654/2520-6966-2018-11f-93-208-220

А. С. Зеленько

доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Н. О. Бондар

кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Психолого-лінгвістичне обґрунтування теорії і практики художнього перекладу

У розвідці автори статті психолого-лінгвістично обґрунтовують теорію лінгво-стилістичної дисципліни "Художній переклад". Вони це роблять на основі утвердженого когнітивною наукою принципу парадигмальності. Автори розрізняють еволюційну парадигмальність науки й парадигми у певній науці. У цьому випадку мова заходить про міжпредметність у методиці навчання. Береться до уваги, що на сучасному етапі в науці переважає психологія. Зумовлений когнітивною парадигмою принцип спрямовує викладачів курсу художнього перекладу на оперування категорією загальної психології свідомістю та соціальною й етнічною свідомістю відповідно соціальної й етнічної психології.

Автори статті вказують, що ними використовується обґрунтоване вітчизняним психологом М. Я. Гротом й утверджене у навчальному процесі педагогом Х. А. Екебладом положення про тріадність вищої форми психічної діяльності свідомості. Для обґрунтування теорії художнього перекладу вони залучають категорії елітника та гармонії. Синтезує названі категорії основоположник у змісті свідомості емотивний компонент. Він поєднує два інші, зокрема фізіологічний та соціальний. Компонентний аналіз свідомості обґрунтовує глибинність етнічної свідомості, зумовлену значущістю у структурі пізнання емоцій. Констатоване обґрунтовує специфіку художнього перекладу в аспектах змісту та форми.

Ключові слова: художній переклад, когнітивна лінгвістика, загальна психологія, свідомість, парадигма, категорія, концепт, емотивний компонент.

Догматичний характер при всій декларативності всебічності навчання й виховання у радянській школі фактично заперечував міжпредметність не лише у середній, але й вищій школі. Абсурдом у педагогіці стало ідеологією зумовлене функціонування філософії освіти, представники якої проблематику педагогіки замість започаткованої вітчизняною класикою системної психо-педагогічної педології абсолютизували схоластичним філософським аспектом.

Така ситуація склалася і в інших галузях. Нехтування психологією виявилось й у теорії та практиці перекладу. Це пояснюється нинішньою неповнотою світової науки, зокрема гуманітарних галузей, і

має загально цивілізаційний характер. До речі, якщо у вже сформованих демократичних країнах еволюційно усвідомили (як і в тих, що швидко та успішно розвиваються) роль науки (і її супроводу освіти та мистецтва), то в суверенній демократизуючій Україні проросійські бюрократично успадковані й сформовані очільники у цьому сумніваються.

Традиційно визначувана міжпредметність у сучасній науці осмислюється в аспекті її парадигмальності. Аналізована в теорії пізнання (гносеології) категорія пізнання співвідноситься з категорією стадіальності розвитку природних організмів та суспільства. Авторами розвідки парадигмальність кваліфікується принципом методики дослідження у наукознавстві когнітивістики. Когнітивний період у функціонуванні науки супроводжується абсолютизацією психології. Відповідно до цього у психології виділяється когнітивна парадигма, що супроводжується абсолютизацією вищої форми психологічної діяльності свідомості. Не забуваємо, що за парадигмальною ієрархією галузей науки у Європі перебуває на етапі абсолютизації психологія [5]. До речі, парадигмально підсумована цивілізаційна еволюція соціального розвитку у Європі завдячує формуванню демократичного суспільства, започаткованого напівсенулятиризованим протестантизмом з диференціацією світської і релігійної влади й запереченням не лише Бога, але й імператора обожнюваного, як і марксистського та націонал-соціалістського вождів, й утвердженням у кожному соціальному індивіді потенційного громадянина з бінарно ідеально-матеріальною підсвідомістю (свідомістю), за допомогою якої він взаємодіє з матеріально-ідеальною соціологізованою природою. Ця взаємодія спершу регулювалася первинним міфом дикуна, потім канонами певної релігії, а пізніше догмами протиставленого релігії цивілізованого суспільства і, нарешті, у демократичному суспільстві принципами синергетики. Регулюється у такому випадку взаємодія суб'єктів у процесі пошуку універсальної категорії естетики гармонії національно усвідомленими елітниками.

Побудована авторами розвідки на свідомісній базі теорія парадигмально обґрунтовує логічне утвердження демократично сформованого елітника, що у своєму функціонуванні буде орієнтований не на релігійні канони чи схоластичні догми марксизму-ленінізму, а на визначений синергетикою принцип пошуку у невизначеній кількості закономірностей саме тих, що гармонійно характеризують функційно самоорганізуючу систему.

В авторів дослідження складається враження, що людиною підпорядковане функціонування усіх земних істот запрограмоване

парадигмальним характером постійно змінюваного всесвіту. Не викликає сумніву стабільність його функціонування, як і парадигмальність пізнання в науці, зважаючи на бінарний матеріально-ідеальний характер матерії. Логічно припустити, що самоусвідомлення як ідеальний чинник і як компонент соціальної діяльності бінарно матеріально-ідеальної людини включене у парадигмальний цикл функціонування планети.

Автори знають і зважають на весь категорійний апарат психології, зокрема відчуття, сприйняття, відтворюючу і творчу уяву, мислення, як і етапні спроби відтворити пізнання у біхевіоризмі, гештальтпсихології і всіх інших парадигмах у психології, але зосереджуються на когнітивній, представленій соціальною педологією, в якій основоположно постає тріадно змістова категорія свідомості. Про труднощі утворення когнітивної психології, а відповідно категорії свідомості в радянській, тимчасово посталій радянській російській й пострадянській українській науці суверенного періоду йдеться у багатьох розвідках.

У процесі соціального функціонування природою започатковані закономірності взаємодії соціально антропологізуються, диференціюючись і ускладнюючись асинхронно в аспекті співвідношення ідеальних закономірностей і конкретної фізичної взаємодії. Відповідно авторами розрізняються умовно діалектично взаємопов'язані ідеальна форма, представлена пізнанням, та практична соціально-виробнича діяльність соціологізованих суб'єктів. Людина цивілізаційно парадигмально свою соціологізовану взаємодію з соціологізованою природою спершу підсвідомо, а далі диференційовано соціально свідомо (а насправді завжди підсвідомо) започатковує збиранням, потім замінює його полюванням, а далі абсолютизуючим скотарством, землеробством, нарешті, індустріалізованим комплексним, на сучасному етапі інтелектуальним виробництвом. На всіх рівнях фізична соціально-виробнича взаємодія з соціологізованим середовищем опосередковується підсвідомістю пересічного громадянина й свідомістю елітника.

Природою у матерії закладена фізіологічна потреба як здатність до взаємодії, взаємозв'язку й зміни парадигмально на органічному рівні ідеально трансформується у почуття. Генетично фізіологічна потреба і, як свідчать випадки загібання залишків недоїденого корму котами, собаками, лисами, фізіологічна потреба обмежується знову ж таки генетично. Гармонія у кількісних показниках як умова фізіологічного функціонування реалізується дією природного

відбору. На цьому етапі в антропоїдів фізіологічна форма пізнання поступається психологічній.

Авторами береться до уваги наукове визначення категорії загальної психології – свідомості, сформульоване вітчизняним психологом М. Я. Гротом [1; 2; 3] й деталізоване знову ж таки вітчизняним педагогом Х. А. Екебладом [13].

Ідеальна взаємодія соціологізованої із середовищем фізичної взаємодії до останнього часу певною мірою ускладнювалася й ускладнюється впливом релігії. На жаль, залишається поза увагою істориків цивілізаційна парадигматизація еволюції самоусвідомлення потенційного елітника на основі врахування зміни у співвідношенні світської й релігійної влади. І це при тому, що тривалим виявився шлях диференціації релігійної й світської влади. На основі експлуатації гармонії у сприйнятті природи й творчих потенцій природою наділених індивідів диктат релігії продовжує себе виявляти. Саме гармонією як таємничим регулятором людської взаємодії він еволюційно повертається десекуляризованою людиною у демократичному суспільстві.

Гіпертрофічно соціально виділена релігія на цілі віки абсолютизувала духовну сферу, прибравши її у єдності з вірою. Лише на етапі демократичного суспільства протестантизмом через мистецтво (скульптуру, архітектуру, а найперше, живопис) природна гармонія передається з Божих рук земній людині. До речі, робиться це не прямо, а через обожнюваного бюрократично сформованого вождя його підручними. Власне, як релігія завдяки таємничій силі мистецтва завдячувала своєю з'явою і тривалим функціонуванням, так вона виявлюваною і створюваною гармонією утверджує людину деокуляризовану.

Цілком очевидно, що на сучасному етапі усупереч логіці духовного і фізичного розвитку природної людини сфера матеріального у свідомісній ідеальній взаємодії почуттєвий компонент переадресує значною мірою (разом з вірою) релігії та мистецтву. На жаль, прагматизм нинішнього співжиття людей, уже, незважаючи на ці чинники, поставив під загрозу існування людську цивілізацію. Але класичні ідеали давньогрецьких міст-держав навіть у високо розвинутих європейських країнах не актуалізуються, бо не закладені у принципи функціонування навчального й виховного процесу як середньої, так і вищої школи.

Нехтується те, що саме трансформується у почуття. Це перша сигнальна система. Цим етапом закладається соціологізація природою (особливостями середовища, кліматичними змінами і т. д.) і

видоутворенням закладена психо-фізіологічна взаємодія знову ж таки на генетичному рівні. Вона виформовується протягом тривалого часу. Не дивно, що реєстр емоцій вищих приматів значною мірою співпадає з почуттєвою сферою людини.

Антропологізація еволюційного розвитку матерії реалізується аналогом вертикального перенесення блоків генів трансформуванням фізіологічної форми пізнання через психічну у соціальну суб'єктивізацію об'єктивних закономірностей соціологізованої взаємодії з природним середовищем рушієм соціального розвитку елітником, носієм вищої форми психологічної діяльності свідомості. Об'єктивний розвиток реалізується суб'єктивним чинником. Трансформування фізіологічної взаємодії у бінарну практичну фізичну і її супровід в ідеальну психічну реалізується через соціологізованого суб'єкта. Трансформування фізіологічної форми взаємодії з соціологізованим середовищем у психічну відбувається у процесі її соціологізації, ускладнюючи природою видозмінювану (середовищем і природними кліматичними умовами) взаємодію [11; 12]. Підсумовується цей соціально-психологічний етап формуванням другої сигнальної системи, коли психологічне відчуття-почуття стає соціально-психологічною формою пізнання (ідеального) і практичної взаємодії.

З тріадно витлумачуваною категорією свідомості пов'язуються (і її визначають) категорії елітника та гармонії. До речі, пропагована авторами теорія соціальної оптимізації реформування вищої школи як засіб остаточного формування національного демократично орієнтованого елітника, що виконує функцію соціального рушія, базується на визнанні визначальної ролі поки що не на остаточну утвердженій в українській психології суверенного періоду категорії загальної психології свідомості й виділених на її основі соціальної та етнічної свідомості відповідно соціальної та етнічної психології. Береться до уваги тривалий і складний шлях уже на сучасному етапі сформування носія свідомості демократично орієнтованого елітника. Якщо протоелітник-очільник підсвідомо об'єктивно рухав розвиток суспільства Богом даними канонами, а бюрократично сформований обожнюваний вождем очільник марксистськими чи націонал-соціалістськими догмами, керуючись суб'єктивістськими закономірностями категорії мислення, то еволюційно посталий демократичний елітник універсалізованою гармонією закономірностей взаємодії самоорганізуючої системи на основі синергетичних принципів функціонування тріадної ментально-(фізіологічно)-емоційно-вольової суб'єктивно-об'єктивної категорії свідомості.

Свідомісне витлумачення пізнання авторів орієнтує на те, що не лише сприйманий відчуттєво конкретно образний предмет, але й абстрактне поняття якоюсь мірою узагальнена опосередкована річ, явища, в яких фізіологічне відчуття трансформувалось у певне почуття, а точніше комплекс відчуттів постав варіативним комплексом почуттів. Вершиною такого вияву є визнання визначальної у творчому пізнанні інтуїції як висновку, зробленому на обмеженій кількості доказів за аналогією або й за образною подібністю з якимось предметом, явищем.

Саме тріадне витлумачення свідомості дає підстави констатувати відміни категорії одновимірного мислення від об'ємної категорії свідомості. Тріадне витлумачення свідомості пояснює значення конкретно-обраного мислення у сформуванні понятійного. Природно має сприйматися те, що в концепції авторів, здавалося б, безсуб'єктна категорія мислення сучасної когнітивної психології трансформується у суб'єктну категорію свідомості.

Елітник як суб'єктивний носій об'єктивних соціальних закономірностей суспільного розвитку підсумовує цивілізаційний еволюційний розвиток людини, стає умовою її подальшого функціонування. Цілком зрозумілим є визнання Європою та Північною Америкою сформованого інтелектуального виробництва й заможного демократичного суспільства. До речі, саме свідомістю як вищою формою психічної діяльності Г. С. Костюк [8; 9] виділяв елітника як рушія соціального прогресу, якого мала сформувати радянська влада.

Виявляється, саме елітник, суб'єктивний носій об'єктивних закономірностей взаємодії, усвідомлює парадигмальну фізіолого-психічно-соціальну еволюцію пізнання людини, зокрема, розуміє слова національно орієнтованого спостерігача з Коломиї, якого переучать у не зовсім демократичних виборах у Луганську, який на задане йому питання місцевого мешканця, чому він тут, відповів, що демократичні вибори на Донбасі дадуть йому можливість поставити на центральному майдані у Коломиї крамницю, як і те, що національний (і націоналістичний) патріотизм – це протягом століть акумульовані закономірності етнічної (національної) свідомості, що давали йому можливість виживати як індивіду.

Антропологічний аспект аналізу взаємодії індивіда із соціологізованим середовищем зобов'язує зважати на те, що навіть на найвищому рівні йдеться про опосередкування фізіологічного відчуття у психологічне відчуття, яке на сучасному рівні цивілізації людини реалізується соціально сформованою у демократичному суспільстві естетичною категорією гармонії. Про гармонію мова йде далі.

Повторимо, найперше, що соціологізована взаємодія людини з середовищем регулюється свідомісно категорією гармонії. Категорія змінюється свідомісно щодо соціального характеру. Відповідно співвідношенням уже названих психо-фізіолого-соціальних компонентів розрізняється свідомість елітника й підсвідомість пересічного громадянина. Відрізняється етнічна підсвідомість (а часом і свідомість) певного носія етносу й соціальна свідомість громадянина політичних націй у кільканациональній державі. Цинічні заяви деяких олігархів про їхній надземний світовий статус не позбавляють їх не як роботів антропологічності.

Дещо повторюючись, констатуємо, що синхронна ідеальна психосоціальна й конкретна фізична діяльність у кінцевому наслідку формують еволюційно змінювану щодо компонентів мовно-позавербальну другу сигнальну систему, до останнього часу інтерпретовану радянськими й спадкоємно російськими та українськими мовознавцями мовою. Вона формується й регулюється як ідеальна форма комплексної соціологізованої взаємодії людини з середовищем ідеальним її компонентом свідомістю. Природна звукова мова в своєму еволюційному розвитку поступово у змісті й формі позбувається свого психолого-фізіологічного характеру, але навіть у мові науки емотивний компонент дається взнаки. Еволюційно сформована від фізіологічної несвідомої через психічну підсвідому й одночасно свідомо соціально-виробнича взаємодія людей сконденсована свідомісно об'єктивно безпосередньо у науці й суб'єктивно опосередковано образно у мистецтві. Звукова природна мова як первинний синтетичний засіб акумуляції підсвідомості (свідомості) лише на сучасному цивілізаційному рівні якоюсь мірою диференціюється на мову науки (власне науки у природничих і технічних галузях) і мову повсякденно-побутового спілкування. Остання закладений у ній образний почуттєвий компонент трансформувала у словесну (у єдності з позавербальними засобами у різних випадках мистецтва) художню творчість, постала спершу усною народною творчістю, а потім художньою літературою.

Свідомість як категорія на позначення вищої форми структурної організації психічної діяльності реалізується категорією картини (моделі) світу, а та у свою чергу постає структурно організованою сукупністю концептів. Обидві категорії у своєму співвідношенні аналізуються К. В. Кирієнко [6; 7]. За співвідношенням денотативних (ментальних) та емотивних семем (сукупностей сем-значень слів) визначаються предметні й емотивні концепти, а за співвідношенням денотативних (предметних) та емотивних концептів – повсякденно-

побутова й художня, системно об'єднані у концептуальну, та наукову моделі світу.

Свідомісна модель (картина) світу постає в аспекті парадигми сучасної когнітивної лінгвістики у вигляді кількарівневої структурно функціонуючої системи. Вона формується у підсвідомості пересічних громадян стихійно, синтезується у свідомості елітників, представлених, найперше, письменниками, журналістами, які її індивідуально інтерпретують структурованою системою концептів. У концептів можуть виділятися формально одиниці нижнього рівня (фрейми, слоти). Це, так би мовити, граматики тексту, що постає над традиційною граматикою мови. Зрозуміло, традиційна класифікація як зовнішня не заперечується когнітивною. Традиційна система мови у вигляді фонологічного, морфемного, морфологічного, словотвірного, синтаксичного рівнів уже в ХХ ст. збагатилася проміжними рівнями та текстом, складними синтаксичними структурами, періодами, складним синтаксичним цілим (виділюваним абзацом). Таким чином, зроблена спроба розширити й поглибити систему мови. До речі, звукова природна мова стала кваліфікуватися вербальним компонентом, супроводжуваним позавербальним. Відповідно формується, так би мовити, позавербальна граматики.

У списку наукової літератури названої монографії [4] пропонується досить повний перелік джерел російських та українських досліджень, у яких йдеться про категорії концепту, моделі (картини) світу та свідомості. Взаємозв'язані між собою категорія картини (модель) світу та концепти у зв'язку з категорією свідомості стали предметом розгляду уже згаданої авторської книги [4] одного з дописувачів цієї розвідки.

В лінгвостилістичному аспекті концепти диференційовано членуються за глибиною пізнання й виділяються предметні (матеріальні) й ідеальні концепти; психологічно виділяються концепти на відчуттєвому, почуттєвому й соціальному рівнях пізнання. Поки що класифікація концептів лише формується, ставши предметом концептології. Взагалі уже виділяються у свідомісній інтерпретації концепти повсякденно-побутової, художньої та наукової підмоделей світу. Розрізняються вони за співвідношенням ментального та почуттєвого, а ментальні – за характером узагальнення й абстрагування пізнання. У тому ж таки лінгвістичному аспекті концепт виформовується на лексичному рівні (на основі семантичної сполучуваності слів), синтаксичному, зокрема на паремійному (розрізненням прислів'їв, приказок і т. д.). У перспективі бачиться реальним для визначення концептів використання словотвірного та морфологічного.

Вчення про моделі й концепти одним з авторів [4] класифікується розділом про синтаксис, власне синтагматику тексту у широкому розумінні на відміну від синтаксису речення і складних синтаксичних конструкцій (складних конструкцій, періодів, складних синтаксичних цілих). До речі, уже зроблена спроба ієрархічно упорядкувати одиниці власне синтаксису і надсинтаксису, починаючи від значення слова до концепту і моделі світу [10].

Мова письменників, власне мова художньої літератури як синтез повсякденно-побутового мовлення й усної народної творчості, будучи засобом художнього відтворення свідомості елітника-митця, відтворює, як правило, цілісну концептуальну модель письменника. Безумовно, зіставний концептуальний аналіз художніх моделей російського М. Гоголя й українського Т. Шевченка як спеціально визначений аспект самоусвідомлення має доповнити свідомісне відтворення сучасниками.

Поетичне слово у поезії й прозі постає носієм етнічного успадкованого комплексу емотивних відтінків, непрямо відтворюючи ядерне значення (смісл) функційно визначеного акту взаємодії. І якщо науковий переклад передбачає досягнення смислової точності, то поетичний – потребує відтворення почуттєвого комплексу. Не дивно, що при перекладі поетичних творів змінюється часом не лише структура емотивних відтінків, але й конкретно обраний предметний об'єкт-образ. Вивчення поетичного мовлення дає можливість поглибити етнічну свідомість, бо етнічні закономірності, гармонійно акумульовані у мові, стає можливим виявити у гармонійно створеній формі. Поки що концептуальний аналіз усього комплексу аналізу не охоплює. Автори розвідки, визначаючи зв'язок прагматичного, парадигматичного й синтагматичного аналізів тексту спрямовують наступних дослідників на його поглиблення. Наука як форма пізнання взаємодії з середовищем, об'єктивуючи його, почуттєвий компонент переадресовує художній творчості та мистецтву. Оперування категорією загальної психології свідомістю, співвідношенням категорій соціальної й етнічної психо-свідомості, відповідно соціальної й етнічної психології пояснює духовну глибинність етносу, як і потенції його трансформування. На різних етапах соціально емотивного співжиття по-різному співвідноситься етнічна й соціальна підсвідомість (свідомість). Ця взаємодія дається взнаки на етапі синтезу носіїв різних етнічних підсвідомостей у громадян національної політичної нації. Естетична соціальна категорія гармонії – це задоволення узагальненої й опосередкованої соціальної потреби, яка підпорядковує опосередковану узагальнену психічну емотивну й

безпосередньо фізіологічну потребу як форму і засіб вираження постійно змінюваній взаємозв'язаній матерії. Лише в уяві романтичного неурівноваженого чи войовничого націоналіста національні (етнічні) почуття нібито ідеальні, а насправді – це гармонізовані, естетично опосередковані, від покоління до покоління передані фізіологічні закономірності взаємодії соціологізованого суб'єкта представника певного етносу. Відібрані у процесі тривалого співжиття, почуттєво гармоніюючись, вони його згуртовують у протистоянні природному середовищу й іншим етносам. Образно сприйнята й майстерно свідомісно відтворена соціологізована ідеальна взаємодія, сформована на емотивній базі, – джерело і стимулятор соціального розвитку, власне соціальний аналог вертикального перенесення блоків генів у біології. На відміну від об'єктивного, природою зумовленого відбору, у суспільстві закономірності функціонування при всій їхній об'єктивності набувають суб'єктивного характеру. Мова заходить про демократично сформованого елітника, що формованою ним гармонією приводить у рух соціальну самоорганізуючу систему. Універсальна функція мови у зв'язку з цим виділяє серед митців-елітників саме майстрів художнього слова.

Психологічний аналіз ідеального процесу взаємодії письменника-елітника з елітниками його доби – багате джерело не лише його самопізнання й самоусвідомлення, але й його сучасників та спадкоємців й відповідно чинник віковичної безперервності підсвідомості етнічних суб'єктів, на основі якої він постав і яку він увібрав. Без національного самоусвідомлення уже наявної еліти, власне, необхідності самоусвідомлення залишається неефективною соціальна форма – аналог біологічного перенесення блоків генів – модернізована вища школа. Еволюційно самоусвідомлення у кінцевому наслідку, пройшовши опосередковану Богом, матеріалізовану обожнюваним вождем стадію, еволюційно підсумовується пошуком соціально-естетичної універсальної естетичної категорії гармонії, яка формувалася частковими матеріально вираженими естетичними гармоніями.

Автори у своїй розвідці обґрунтовують свідомісну методику навчання у вищій школі, започатковану компетентнісним навчанням, запроваджуваним у першому класі у відповідності з "Законом про освіту".

Література

1. Гротъ Н. Я. Психология чувствований въ ея исторіи и главнихъ основахъ. Санктъ-Петербургъ: Типографія императорской академіи наукъ, 1879–1880.

2. Гротъ Н. Я. Къ вопросу о реформе логики. Опытъ новой теоріи умственныхъ процессовъ. Изданіе института Ф. А. Брокгауза въ Лейпциге, 1882. 349 с.

3. Гротъ Н. Я. Къ вопросу о классификаціи наукъ (Научно-популярный этюдъ). Санктъ-Петербургъ: Типографія А. С. Суворина, 1884. 70 с.

4. Зеленько А. С. Проблеми семасіології в аспекті еволюції лінгвістичних парадигм (семантика прагматики, парадигматики й синтагматики): монографія. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 355 с.

5. Кедров Б. М. Классификация наук: прогноз К. Маркса о науке будущего. Москва: Мысль, 1985. 540 с.

6. Кириенко К. В. Категорія концепту у науковій теорії проф. А. С. Зеленька. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки"* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. Кн. № 3. С. 52–57.

7. Кириенко К. В. Категорія картини світу в науковій концепції проф. А. С. Зеленька. *Наукові записки Острозької академії. Серія "Філологічна"*. Острог, 2015. Вип. 58. С. 36–39.

8. Костюк Г. С. К вопросу о психологических закономерностях. *Вопросы психологии*. 1955. № 1. С. 18–28.

9. Костюк Г. С. Методологические и теоретические проблемы психологии / отв. ред. Е. В. Шорохова. Москва, 1988.

10. Семененко Л. Л. Від концепту до значення слова. *Наукові записки Острозької академії. Серія "Філологічна"*. Острог, 2015. Вип. 58. С. 18–20.

11. Челпанов Г. И. Проблемы пространства в связи с учением об априорности и врожденности. Ч. 1–2. Київ, 1896–1904.

12. Челпанов Г. И. Введение в экспериментальную психологию. Москва, 1915.

13. Экебладъ Х. А. Опытъ обозрѣнія биолого-психологическаго изслѣдованія способностей человѣческаго духа. Санктъ-Петербургъ, 1872. 462 с.

Literatura

1. Grot N.Ya. Psihologiya chuvstvovaniy v eya istorii i glavnyh osnovah. – Sankt-Peterburg :Tipografiya imperatorskoi akademii nauk, 1879–1880.

2. Grot N.Ya. K voprosu o reforme logiki. Opit novoi teorii umstvennykh processov. Izdanie instituta F.A. Brokgauza v Leipzige, 1882. 349 s.

3. Grot N.Ya. K voprosu o klassifikatsii nauk (Nauchno-populyarnii etyud). – Sankt-Peterburg: Tipografiya A.S. Suvorina, 1884. 70 s.

4. Zelenko A.S. Problemy semasiologii v aspekti evolyutsii lingvistichnykh paradigim (semantika pragmatiki, paradigmatiki i sintagmatiki): monografiya. – Nijin, NDU im. M. Gogolya, 2016. 355 s.

5. Kedrov B.M. Klassifikatsiya nauk, prognoz K.Marksa o nauke budushego. M.: Misl, 1985. 540 s.

6. Kirienko K.V. Kategoriya konceptu u naukovii teorii prof. A.S. Zelenka / Naukovi zapiski. Filologichni nauki. Kniga № 3. Nijin, 2015. S. 52–57.

7. Kirienko K.V. Kategoriya kartini svitu v naukovii koncepcii prof. A.S. Zelenka // Naukovi zapiski Ostrozkoï akademii. Seriya "Filologichna". Vipusk 58. Ostrog, 2015. S. 36–39.

8. Kostyuk G.S. K voprosu o psihologicheskikh zakonomernostyakh / "Voprosipsihologii", 1955. №1. S. 18–28.
9. Kostyuk G. S. Metodologicheskie I teoreticheskie problemi psihologii / Otv. red. E.V. Shorohova. M., 1988.
10. Semenenko L. L. Vid konceptu do znachennya slova // Naukovi zapiski Ostrozkoї akademii. Seriya "Filologichna". Vipusk 58. Ostrog, 2015. S. 18–20.
11. Chelpanov G. I. Problemi prostranstva v svyazi s ucheniem ob apriornosti i vrojdennosti. Ch. 1, 2. K., 1896–1904.
12. Chelpanov G.I. Vvedenie v eksperimentalnuyu psihologiyu. M., 1915.
13. Ekeblad H.A. Opit obozreniya biologo-psihologacheskago izsledovaniya sposobnosti chelovecheskago duha. Sankt-Peterburg, 1872. 462 s.

А. С. Зеленько

доктор филологических наук, профессор кафедры славянской филологии, компаративистики и перевода Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Н. О. Бондар

кандидат филологических наук, доцент кафедры славянской филологии, компаративистики и перевода Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Психолого-лингвистическое обоснование теории и практики художественного перевода

В исследовании авторы статьи психолого-лингвистически обосновывают теорию лингвостилистической дисциплины "Художественный перевод". Делается это на основе утвержденного когнитивной наукой принципа парадигмальности. Авторы разграничивают эволюционную парадигмальность науки и парадигмы в отдельной науке. В этом случае речь идет о межпредметности в методике обучения. Внимание обращается на то, что на современном этапе в науке преобладает психология. Обусловленный когнитивной парадигмой принцип побуждает преподавателей курса художественного перевода пользоваться категорией общей психологии сознанием, а также социальным и этническим сознанием в соответствии с социальной и этнической психологией.

Авторы статьи указывают, что ими используется обоснованное отечественным психологом М. Я. Гротом и утвержденное в учебном процессе педагогом Х. А. Экбладом положение о триадности высшей формы психической деятельности сознания. Для обоснования теории художественного перевода они приобщают категории элитника и гармонии. Синтезируют названные категории основополагающий в содержании сознания эмотивный компонент. Он объединяет два других, в частности физиологический и социальный. Компонентный анализ сознания определяет глубинный характер этнического сознания, обусловленный значимостью в структуре познания эмоций. В результате исследования обосновывается специфика художественного перевода в аспекте содержания и формы.

Ключевые слова: художественный перевод, когнитивная лингвистика, общая психология, сознание, парадигма, категория, концепт, эмотивный компонент.

A. S. Zelenko

Doctor of Philology, Professor of the Department of Slavic Philology, Comparative Studies and Translation of the Mykola Gogol State University

N. O. Bondar

Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Slavic Philology, Comparative Studies and Translation of the Nizhyn Gogol State University

Psychology and linguistic substantiate the theory of poetic translation

In the exploration, the authors of the article substantiate the theory of linguistic-style discipline "poetic translation". They do this on the basis of the principle of paradigm established by cognitive science. The authors distinguish the evolutionary paradigm of science and paradigm in a particular science. In this case, it is about interdisciplinarity in the teaching method. It is taken into account that at the present stage in psychology the psychology transcends science. The predetermined cognitive paradigm principle directs teachers of the course of poetic translation to the operation of the category of general psychology of consciousness and social and ethnic consciousness, respectively, of social and ethnic psychology.

The authors of the article indicate that they are used by the national psychologist M. Ya. Grot and established in the educational process by the teacher H.A. Okebladom position on the triad of the highest form of mental activity of consciousness. To justify the theory of poetic translation, the authors involve categories of elite and harmony. Synthesizes these categories with the meaning of consciousness emotional component. It combines two others, including physiological and social ones. The competent analysis of consciousness justifies the depth of ethnic consciousness due to the significance in the structure of the knowledge of emotions. The founder substantiates the specifics of poetic translation in aspects of content and form.

Key words: poetic translation, cognitive science, general psychology, consciousness, paradigm, categories, concept, emotional component.